

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 9 Sayı: 44 Volume: 9 Issue: 44

Haziran 2016 June 2016

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

GALATLAR VE GALATİA BÖLGESİ PESSİNUS DARPLI SİKKELERİNDE GALATLARIN İZLERİ* GALATIANS AND THEIR IMPRESSIONS ON THE COINS STRUCK BY PESSINUS IN THE PROVINCE OF GALATIA

Hacer KUMANDAŞ YANMAZ**

Öz

“Galatlar ve Galatia Bölgesi Pessinus Darplı Sikkelerinde Galatların İzleri”, adlı makalede, Anadolu’nun Siyasi tarihinde yeni bir sayfa açan Galatların önemli kentlerinden biri ve aynı zamanda Kybele tapınım merkezi olan Pessinus Antik Kentinin sikkelerinde, Galatların izleri tespit edilmiştir.

Galatların İzlerine ilk olarak Galatia Krallık döneminde darp edilen Pessinus sikkelerinde rastlanılmıştır. Bu ilk iz, Galatia Kralı Deitarioras’a ait monogramdır. Burdaki monogram Galatia Kralı Deiotaros’un adının kısaltmasıdır. Daha sonra ise sırasıyla Antoninus Pius (İS 138-161) Marcus Aurelius (İS 161-180) Lucius Verus (İS 161-169) ve Septimus Severus (İS 193-211) sikkelerinde Galatların ve Galatlara ait Pessinus’a hakim Galat boyu olan Tolistobogların adlarının kısaltması görülmektedir. Septimius Severus’dan sonra Pessinus sikkeleri üzerinde Galatia ve Tolistobogi, unvanlarının görülmemesi ise, Pessinus halkının eski kabile kimliklerinden uzaklaşıp, iyice Romalılışmaya başladığını ya da Romalılaştırılmaya çalışıldığını göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Galatia, Sikke, Pessinus, Kybele.

Abstract

In the paper named as ‘Galatians and their impressions on the coins struck by Pessinus in the Province of Galatia’ it is confirmed the impressions of Galatians on the coins of Pessinus as the religious center of Goddess Kybele and one of the most important Galatian towns. The impressions about the Galatians appear firstly on the coins of Pessinus which were struck in the Galatia Kingdom. This first evidence is a monogram of Deitarioras, the king of Galatia. It is the abbreviation of name of Deiotaros, the king of Galatia. Then, the abbreviations of the names of Tolistoboges as a Galatian clan who ruled over the Pessinus, and of Galatians appear on a number of coins which were struck respectively under the reigns of Antoninus Pius (138-161 AD) Marcus Aurelius (161-180 AD), Lucius Verus (161-169 AD) and Septimus Severus (İS 193-211). The fact that the titles of Galatia and Tolostobogi haven’t appear anymore on the coins of Pessinus after the reign of Septimus Severus point out that the Galatian population of Pessinus estranged to their tribal identities and became to romanize or it was tried to make them romanized.

Keywords: Galatia, Coin, Pessinus, Kybele.

1-GALATLAR VE GALATİA

Orta Avrupa’dan göç ederek (Kaya, 2012: s.13, 1-16) İÖ 3. yüzyılın ilk çeyreğinde İtalya, Makedonya, Trakya, Yunanistan ve Anadolu’yu istila etmiş olan Galatlar, Antik dönem Grek yazarları tarafından “Keltai”, “Keltai” Latin yazarlar tarafından ise “Galatae” “Gallive”, “Keltae” ya da “Gauls” gibi farklı adlarla (Stead and Yaungs, 1996: 6; Witherington III, 2004: 2) anılmışlardır.

Orta ve Batı Avrupa kökenli bir halk olan Galatlar’a Yunanlılar “Galates”, Romalılar ise “Gallus” adını (Günaltay, 1951:196) veriyorlardı.

Anadolu’ya geçtikten sonraki dönemde Sakarya Havzası ile Kızılırmak Kavsi olarak adlandırılan bölgenin büyük bir bölümüne yerleşmiş olan Galatlar, Kelt (Caesar, 2006: 1) Popülasyonu soyundan geliyor (Coşkun, 2013: 78) ve Keltçe (Jones, 1964: 993; Witherington III, 2004: 4, 2) konuşuyorlardı.

Galatlar kendileri hakkında hiç bir şey yazmamıştır (Taylor, 2010: 11). Galatlar hakkında en erken bilgi veren (Jacoby, 1924-1958: 54,56) antik yazar İÖ VI.-V. yüzyılda yaşamış olan Hekataios’tur.

Galatların ilk izlerine İÖ 600 sıralarında Güney Fransa’da (Hatt, 1970: 128; Lequenne, 1991: VIII) rastlanmaktadır. Galatlar İÖ 3. yüzyılda Balkanlardan (Witherington III, 2004: 2) gelerek Anadolu’yu istila eden bazı Galat kabilelerinin ortak adıdır (Claerhout - Devreker, 2008: 52.) ve Anadolu’da yerleştikleri bölge de Galatlara ait (Witherington III, 2004: 2) anlamında Galatia (Hinds, 2010: 38) olarak anılmıştır.

* “Galatlar ve Galatia Bölgesi Pessinus Darplı Sikkelerinde Galatların İzleri”, adlı makale, Galatia (Galatya) Bölgesi Pessinus Darplı Sikkeleri adlı Doktora tezinin bir bölümünü oluşturmaktadır.

** Dr. Arkeolog Hacer KUMANDAŞ YANMAZ, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Gözcü Sokak, No. 2 Ulus/ ANKARA
E-posta : hacerkumandas-yanmaz@hotmail.com

Galatia, Yunanca ve Latince Galatia kelimesinden gelmekte ve eski coğrafyada Galatların yaşadığı yer (Hinds, 2010: 38.) anlamını ifade etmektedir. Antik çağda bu yer Anadolu'da merkezi Ankara (Ankyra) olmak üzere Sakarya (Sangarius) ile Kızılırmak (Halys) arasındaki bölgeye verilen isimdir. Kuzeyde Paphlagonia ve Bithynia, doğuda Kappadokia ve Pontus, batıda Frigya, güneyde Lykaonia ve Pisidia bölgeleriyle sınırlandırılmıştır (Arslan, 2006: 128) Antikçağ'da Galatia diye adlandırılan bu bölge adını, İÖ 278/277 (Sevin, 2001: 213; Boyana, 2012, 558; Yalçınkaya vd., 2009: 47) yıllarında Küçük Asya'ya (Kealhofer, 2005, 114) göç etmiş olan Galatlardan almıştır. Avrupa'dan Anadolu'ya göç eden boyların sonuncusu olan Galatların (Akurgal, 2014:399) bir zamanlar "Frigya" diye anılan bu topraklara yerleşmesinden (Sevin, 2003: 53) sonra "Galatia" olarak (Harita 3) anılmaya başlanmıştır (Arslan, 2000: 57; Ellis, 1990: 3; Yonah ve Sbatzman, 1975: 272).

Galatlar genelde uzun boylu, sarı (Taylor, 2010: 11) ya da kızılımsı (Livius, 1994: XXVIII 17, 3; Kaya, 2000, 1) saçlı, beyaz tenli ve mavi gözlüdür. Galatlar antik kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre, Tolistobog, Trokmi ve Tektosag (Güven, 2001: 112) olmak üzere başlıca üç kavimden (Rostovtzeff, 1941: 579-80) oluşmaktaydı. Her üç kabile de aynı dili konuşuyor ve aynı kökten geliyordu. Bunlardan Tektosag'ların adlarını Keltia'daki kabilelerinden almalarına karşılık, Trokmi ve Tolistobog'lar isimlerini önderlerinden almışlardı (Strabon, XII. 5. l. 567.; Arslan, 2000: 56).

Galatia bölgesi (Harita 1) ve Galatların tarihiyle ilgili oldukça detaylı araştırma ve çalışmalarda bulunan A. Coşkun (Coşkun, 2012: 84) Volcae" teriminin (Cook, 1961: 45) Germanik dillerde Keltleri tanımlamak için kullanılan bir sözcük haline geldiğinden bahsetmektedir. Ona göre Almanca *welsch*, Fransızca *wallon* ve İngilizce *Wales* ifadeleri bu terimin birer uzantısı niteliğindedir. Bu veriler ışığında Volcae'nin (Tectosages) genetik veya etnik bütünlük arz eden bir konsept olduğunun varsayılabileceğini ve bu tür bir durumun "Volcae" yerine, "Tectosages" terimi için daha geçerli olabileceği de ifade edilebilir (Coşkun, 2012: 80). Bilindiği üzere Galatların Anadolu'da Ankara merkezli yerleşen bir boyu "Tektosaglar" olarak adlandırılmaktadır. "Tektosages" kelime anlamı olarak "evin/çatının arayanı" manasına gelir. Ev halkının beslenme ihtiyacını karşılamak amacıyla ve daha iyi şartlarda çiftçilik (Taylor, 2010: 9) yapabilmek amacıyla göç etmek mecburiyetinde kalmış kadın, çocuk ve erkeklerden oluşan bir grubun böyle bir sözcükle adlandırılmış olması da, akla mantıklı gelmektedir (Coşkun, 2012: 84).

Galatlarla ilişki kuran Anadolu'nun ilk Helenistik krallığı Bythynia'dır. Pontos ve Kappadokia'nın kralları I. Mihtridates ve Ariobarzanes'in desteklediği Bithynia kralı Nikomedes, Leonnorios ve Lutusios komutasındaki Galatların Anadolu'ya geçmelerine yardım etmiştir. Nikomedes ile paralı askerlik sözleşmesi yapan Galatlar, aralarında dostluk ilişkisi kurulmuş olan Bithynia, Pontos ve Kappadokia krallıklarının ordularında ücretli asker (Sevin, 2001: I, 213) olarak savaşmıştır. Galatlar, Anadolu'ya geçtikten sonra ilk olarak Nikomedes'in yanında Zipoetas'a karşı savaşmışlar ve onu yenerek Nikomedes'in Bithynia'nın tamamına hâkim olmasını sağladılar. Dört yıl sonra Karadeniz kıyılarına saldıran Mısır Kralı II. Ptolemaios'un askerlerinin Pontos'u istila etmelerine engel oldular. İÖ 270- 268 yılları arasındaki bir tarihte meydana gelen Filler Savaşı'na kadar, Bithynia ve Pontos krallarıyla Kuzey Birliği'ne üye kentlerin kurdukları İttifak'ın (summakhia) kışkırtmasıyla Suriye Krallığı'nın Anadolu'nun batısındaki topraklarına saldırdılar (Kaya, 2000: 40).

Galatlarla Nikomedes ve müttefikleri arasındaki paralı askerlik sözleşmesinin hükümleri, muhtemelen İÖ 270-268 yılında meydana gelen Filler Savaşı'ndan sonra geçerliliğini yitirmiştir. Çünkü Galatlar, bu savaşta kendilerini yenen Suriye kralı I. Antiokhos ile bir uzlaşmaya varmışlardı (Magie, 1950: 5; Kaya, 2000: 40).

Galatlar, Pontos Krallığı ile dostluklarını, Ariobarzanes'in ölümünden sonra kral olan II. Mithridates'in henüz çocuk yaşta olmasını fırsat bilerek Amisos (Samsun) kentine saldırarak bozmuşlar; Amisoslular, Galatlara istedikleri miktarda altın vererek bu saldırıdan kurtulmuşlardır (Kaya, 2000: 41).

Galatlar, Kral Lysimakhos'un buradaki hazinesini (dokuz bin *talenton*) korumakla görevli Philetairos'un kontrolü altında olan Pergamon'a da saldırı düzenlediler. Philetairos, Pergamon'u Galat saldırılarından istedikleri vergiyi ödeyerek, kurtarmıştır.

Philetairos ölünce, yerine geçen yeğeni I. Eumenes (Magie, 1950: 10) Philetairos gibi Galatlara istedikleri vergiyi ödeyerek (Magie, 1950: 10) Pergamon'u onların saldırılarından uzak tutmuştur. Ancak I. Eumenes'ten (İÖ 263-248) sonra Pergamon'da yönetimin başına İÖ 241 tarihinde geçen I. Attalos, onlara vergi ödemeyi kabul etmeyerek onlarla savaşmış ve Galatları Anadolu'da büyük bir yenilgiye uğratmıştır. Bu zaferi kutlamak ve ebedileştirmek için I. Attalos, şehirde birçok heykeller ve meşhur Bergama Zeus sunağını yaptırmıştı (Arslan, 2004, 23) İÖ 189-188 tarihlerinde Galatia'ya giren Romalılar burayı ele geçirip, idaresini de Bergama kralı 2. Eumenes'e (İÖ 197-160) bıraktılar. Büyük Pompeius, Pontos Kralı 6. Mithradates Eupator, (İÖ 120-63) ile yapmış olduğu savaşlarda, Roma ordusu yanında savaşa katılan ve büyük yararlıklar gösteren, Tolistobogi boyunun şefi Deiotaros'a (64-40) (Rostovtzeff, 1941: 837) Galatia

Kralı unvanını vermiştir (Yalçinkaya vd., 2009: 50). Galatları oluşturan üç boy, Tektosaglar, Tavium ve Tolistoboglar da bu Krallığa bağlanmıştır. Augustus'un İmparatorluğu (İÖ 27 - İS 14) ile Galatia'ya Paphlagonia arazisine katılarak, Roma devletinin mülkü olmuştur.

Deiotaros, Galatia'ya tek başına egemen olmak amacıyla hem akrabalık ve dostluk ilişkilerini güçlendirmiş hem de askeri örgütlenmede yenilikler yapmıştır. Bir kızını Trokmelerin beyi Brogitaros ile evlendirirken, diğer bir kızını da Tektosagların beyi Kastor ile evlendirmiştir (Kaya, 2000: 89; Mitchell, 1993, I, 28).

Deiotaros, Galatia Krallığını kurmak için, bir yandan Hellen kentleriyle bir yandan da Romalı devlet adamlarıyla dostane ilişkiler içindeydi. Ünlü bir devlet adamı ve hatip olan Cicero, onun Romalı dostlarının başında geliyordu. Bir diğer Romalı dostu, Caesar'ın generali Cn. Domitius Calvinus idi (Kaya, 2000: 89).

Parçalı krallığı birleştirip Galatia Krallığı'nı kurmak isteyen Deiotaros Trokmelerin beyi damadı Brogitaros'un direnişiyle karşılaştı. Roma dostu kral Brogitaros unvanıyla 6 yıl hüküm süren Brogitaros, İÖ 53 yılında öldü ve onun ölümü üzerine Galatia Krallığı için yeniden harekete geçen Deiotaros, bir süre sonra Trokmelerin ülkesini krallığının bir parçası haline getirmeyi başardı. Deiotaros Pessinus Tapınak devletini Romalı senatörlerin onayıyla hâkimiyeti altına alarak, bu kentte kendi adına sikkeler bastırmıştır. Şehrin ilk sikkelerinin tarihinin Deiotaros (İÖ 64-40) döneminden başlatılması gerektiği düşünülmektedir (Arslan, 2006: 132).

İÖ 40 yılında Brindisium'da yapılan antlaşmayla Roma Cumhuriyeti'nin yönetimi Antonius ile Octavianus arasında paylaşılmış ve Anadolu, Antonius'un payına düşmüştü. Aynı yıl kendi payına düşen Anadolu'ya geçen Antonius, İÖ 41 yılındaki ölümüne kadar Galatia kralı (Levick, 1967: 25) olarak kalan Deiotaros'un ardından, onun torunu Kastor'u halef olarak tanıdı. Böylece Kastor, Deiotaros'tan sonraki ikinci Galatia kralı oldu. Paphlagonia'nın bir bölümünü Galatia Krallığı'nın içine katmış olan Kastor'un krallığı İÖ 37/36 yılında ölümüyle son bulmuştur (Magie, 1950: 433 vd.; Kaya, 2000: 98; Mitchell, 1993 I, 39).

Antonius tarafından, Galatia'nın son Kralı Amyntas'ın Galatia kralı atanmasıyla, bu krallığın sınırları güneyde Akdeniz'e kadar ulaşır. Antonius, İÖ 40/39 yılında bağışlamış olduğu toprakları Amyntas'tan geri almadığı gibi, Lykaonia ve Pamphylia'nın (Aydın vd. 2005, 69) bir kısmı onun krallığına ilave etmiş ve sınırlar oldukça genişlemişti. Amyntas öldüğünde, Galatia bağımlı krallıklar için de (Lloyd, 1997: 235) en büyüğüydü. Galatia İÖ 25'te Roma imparatorluğuna katılması askeri bir mücadele sonucu değil; (Kadioğlu 2011: 25) Galatia Kralı Deiotaros'un oğlu Amyntas'ın krallığının tamamını Roma'ya miras bırakmasıyla gerçekleşmiştir. Augustus Kral Amyntas'ın ölümünün ardından İÖ 25 yılında (Bean, 1979: 15; Baz, 2012: 577; Tekin, 2012: 221) Galat Krallığını fesheder. Galat krallığı o dönemde Doğu Frig-Lakonya toprakları ile dağlık Pisidya, Pamphylia kıyıları ve Kilikya'nın kayalık arazisini içine alan bir büyüklüğe ulaşmıştı (Coşkun, 2009 (2010) : 175). Artık Galatia Krallığı, Galatia Eyaleti (Provincia Galatia) (Rostovtzeff, 1941: 837; Boyana, 2012: 558) adıyla, Amyntas da, Galatia'nın son kralı olarak anılacaktır.

İS 1. yüzyıl ortalarında Aziz Paulus Galatia bölgesinin güney bölümünü Hristiyanlaştırmıştır. Aziz Paulus zamanında (Lloyd, 1997: 235) Galatia'nın en çok göze çarpan özelliklerinden biri, bu eyaletin genişlemiş büyük sınırlarının sahip olduğu coğrafi konumdur. İS 5. yüzyıla kadar kısmen Kelt dilini kullanan, geleneklerini yönetim biçimlerini (Lloyd, 1997: 236) Doğu Roma imparatorluğu dönemi ortalarına kadar korumuş olan Galatlar (Yıldızlıturan, 2011: 11) zamanla yerel halk içinde eriyip gitmişlerdir. Aynı zamanda İS 7. yüzyılda Bizans döneminde Galatia da, idari bir bölüm olarak artık haritadan silinmiştir (Arslan, 2004: 23).

2- GALATİA BÖLGESİ PESSİNUS DARPLI SİKKELERİNDE GALATLARIN

İZLERİ

Galatia Bölgesi Pessinus Darplı Sikkelerinde Galatların İzlerine ilk olarak Galatia Krallık döneminde darp edilen (Harita 2) Pessinus sikkelerinde rastlanılmıştır. Bu ilk iz, Galatia Kralı Deitarioras'a ait (Kat.No.1-3) monogramdır. Burdaki monogram Galatia Kralı Deiotaros'un adının kısaltmasıdır. Bu sikke örneği, Deiotaros'un Krallığı ilan edildiğinde Galatia bölgesi içinde Pessinus kentinin ön planda olduğu ve kentnin geleneksel kültürünün vurgulandığını göstermektedir. Galatia Kralı Deiotaros, ön yüzde yer alan, Pessinus'ta geçen (Barnett, 1953: 78-82) Kybele -Attis öyküsünün kahramanları Kybele-Attis betimiyle kutsal Ana Tanrıçaya saygısını gösterirken, arka yüzde yer alan aslan ile de bir nevi Krallığının gücünü vurgulamak istemiş olabilir. Hem Galatia Krallık döneminde darp edilen Pessinus sikkelerinde hem de Roma imparatorluk dönemi Pessinus sikkelerinde kullanılan arka yüz tiplerinde Galatlara ait bir ize rastlanılmamıştır. Çünkü Küçük Asya'nın geneline hâkim olan Helenistik kültür tiplerin seçiminde de kendini göstermiş ve tip seçimini etkilemiştir.

Roma imparatorluk dönemi Pessinus sikkelerinde ise Galatlar'a ait ilk izlere Antoninus Pius (İS 138-161) sikkelerinin arkayüz lejantlarında rastlanılmaktadır. Üç grup olarak sınıflandırılan arka yüz lejantları

birbirine benzer olup, hepsinde de Galatların ve Galatlara ait Pessinus'a hakim Galat boyu olan Tolistobogların adının kısaltması görülmektedir. Bu lejantların ilki, ΓΑΛ ΤΟΛΙΣ ΠΕΣΣΙΝΟΥΝΤΙΩΝ (Gal Tolis Pessinuntier) olup, **Galatlı Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 4-9, 11-18, 21,) anlamına gelmektedir. İkinci grupta yer alan arka yüz lejantı ise ΓΑΛ. ΤΟ[ΛΙ]C. ΠΕCCIN (Gal To[li]s Pessin) olup, **Galatlı Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 10) manasına gelmektedir. Üçüncü grupta yer alan arka yüz lejantı ise, ΓΑΛ. ΤΟ. ΠΕCCIN (Gal To Pessin) olup, **Galatlı Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 19, 20-26) anlamına gelmektedir.

Marcus Aurelius (İS 161-180) sikkelerinde ise biri farklı diğer üçü benzer olmak üzere dört arka yüz lejantında, Galatların ve Galatlara ait Pessinus'a hakim Galat boyu olan Tolistobogların adının kısaltması görülmektedir. Bu Birinci grupta yer alan arka yüz lejantı ΓΑΛ ΤΟΛΙΣ ΠΕΣΣΙΝΟΥΝΤΙΩΝ (Gal Tolis Pessinuntier) olup, anlamı ise **Galatlı Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 27, 28, 29)'dur. Diğer üç arka yüz lejantı ise birbirine benzer olup, anlamları ise aynıdır. Bu grupta yer alan arka yüz lejantının ilki, CEB ΤΟΛΙC ΤΟ ΠΕCCΙΝΟΥ (Seb Tolisto Pessinus) olup, (Kat. No. 30-34) **Tanrı Augustos'a adanan Tolistobogların Pessinusu** anlamına gelmektedir. İkinci arka yüz lejantı ise, CEB ΤΟΛΙCΤΟΒΟ ΠΕCCΙΝ (Seb Tolisto Pessinus) olup, **Tanrı Augustos'a adanan Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 35) manasına gelmektedir. Üçüncü arka yüz lejantı ise, CEB [ΤΟΛΙCΤΟ] ΠΕCCΙΝΟΥΝΤΙΩΝ (Seb Tolisto Pessinuntier) olup, **Tanrı Augustos'a adanan Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 36) manasına gelmektedir.

Lucius Verus (İS 161-169) sikkelerinde de birbirine benzer dört arka yüz lejantında Galatların ve Galatlara ait Pessinus'a hakim Galat boyu olan Tolistobogların adının kısaltması görülmektedir. Bu lejantların anlamlarının hepside aynıdır. Bu Birinci grupta yer alan arka yüz lejantı CEB ΤΟΛΙCΤΟΒΟ ΠΕΣΣΙΝΟΥΝ[ΤΙΩΝ] (Seb Tolistobo Pessinuntier) olup, **Tanrı Augustos'a adanan Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 37) anlamına gelmektedir. İkinci grupta yer alan arka yüz lejantı CEBA ΤΟΛΙCΤΟΒΟ ΠΕCCΙΝΟΥΝΤΙ (Seba Tolistobo Pessinus) olup, **Tanrı Augustos'a adanan Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 38, 40) anlamına gelmektedir. Üçüncü grupta yer alan arka yüz lejantı ise, CEBA ΤΟΛΙCΤΟΒΟ ΠΕCCΙΝΟΥΝΤΙΩΝ (Seba Tolistobo Pessinuntier) olup, **Tanrı Augustos'a adanan Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 39) anlamına gelmektedir. Dördüncü grupta yer alan arka yüz lejantı CEBA ΤΟΛΙCΤΟΒΟ ΠΕCCΙΝΟΥΝΤΙ. (Seba Tolistobo Pessinunti) olup, **Tanrı Augustos'a adanan Tolistobogların Pessinusu** (Kat. No. 152) manasına gelmektedir.

Septimus Severus sikkelerinde ise Galatların ve Galatlara ait Pessinus'a hakim Galat boyu olan Tolistobogların adlarının kısaltması sadece bir örnekte görülmektedir. Kat. No. 195 nolu sikkenin arka yüz lejantı ΓΑΛ. ΤΟΛ. ΠΕCCΙΝΟΥΝ ΤΙΩΝ (Gal Tolis Pessinuntier) olup, anlamı ise **Galatlı Tolistobogların Pessinusu**'dur. Septimius Severus'dan sonra Pessinus sikkeleri üzerinde Galatia ve Tolistobogi, unvanları artık görülmez. Buda artık Pessinus halkının eski kabile kimliklerinden uzaklaşıp, iyice Romalılaşmaya başladığını ya da Romalılaştırılmaya çalışıldığını göstermektedir.

Anadolu'nun Siyasi tarihinde yeni bir sayfa açan Galatlar günümüzde de kendilerine özgü bazı şeylerle hala anılmaktadırlar. Bunlardan biri, bulmuş oldukları meşhur ve çok lezzetli bir ekmek olan Galat ekmeği (Sevin, *Anadolunun Tarihi Coğrafyası I*, 220) ki günümüzde de "galeta unu" ya da "galeta" diye sevilerek kullanılmaktadır. Yine bir diğeri Galata köprüsü ve Galata Kulesi ki adını muhtemelen yine Galatlardan (Eyice 1969, 10) almıştır.

KATALOGDA GEÇEN KISALTMALAR

AMM,	Anadolu Medeniyetler Müzesi
Arslan 2006,	"Pessinus ve Tavium Sikkeleri", <i>Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2005 Yıllığı</i> , Ankara 2006.
A. Y.	Arka Yüz
B,	Berlin Devlet Sikke Kabinesi
BM,	British Museum
BMC,	BMC Galatia, W. Wroth, Catalogue of Greek Coins in the British Museum - Galatia, Cappadocia and Syria. London 1899.
C,	SNG Cambridge, Fitzwilliam Museum
Env.No,	Envanter No.
F,	SNG France, E.Levante, Cabinet des Médailles. Pamphylie, Psidie, Lycaonie, Galatie. Zurich/ Paris 1994.
Fox,	Rauch Fox , Staatliche Museen zu Berlin, 1853.
Gr,	Gram.
I-B,	F. Imhoof- Blumer, Kleinasiatische Münzen, Wien 1901.
İÖ,	İsa'dan önce

İS,	İsa'dan sonra
Kat.No,	Katalog No.
Ky,	Kalıp Yönü.
Lindgren- Kovacs,	H. C. Lindgren- F. L. Kovacs, Ancient Bronze Coins of Asia Minor and the Levant from the Lindgren Collection (San Mateo, 1985)
LK,	H. C. Lindgren, F. L. Kovacs, Ancient Bronze Coins of Asia Minor and the Levant from the LindgrenCollection, San Mateo, 1985.
Mionnet,	T. E. Mionnet, Description des Médailles Antiques, Grecques et Romaines, Paris, 1806-1837.
Ö,	SNÖ Österreich, Wolfgang Szaivert, Claude Daburon, Sammlung Leypold, Osterreichische Nationalbank, Wien: Kleinasiaatische Münzen der Kaiserzeit, Band II: Phrygien – Kommagene,
Ö. Y.	Ön Yüz
P,	Paris, Bibliothèque Nationale (including the Delepierre collection) R, Roman Provincial Coinage.
RPC,	Roman Provincial Coinage.
SNG France,	SNG France, E.Levante, Cabinet des Médailles. Pamphylie, Psidie, Lycaonie, Galatie. Zurich/ Paris 1994.
SNG,	Sylloge Nummorum Graecorum.
SNGvAul,	Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland Sammlung v. Aulock. -6254 and Galatien 8719-8726 etc,
V,	Vienna, Kunsthistorisches Museum
VA,	Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland Sammlung v. Aulock. Galatien 6099-6254 and Galatien 8719-8726 etc,
Wadd,	E. Babelon, <i>Inventaire Sommaire de la Collection Waddington</i> , Paris, 1898.

KATALOG

TOLİSTOBOGLAR DÖNEMİ (İÖ 1. yüzyılın sonları)

Kat. No	: 1
Env. No	: VA 6205 21. 90 gr.
Ö.Y.	: Frig başlıklı Attis ve sur taçlı Kybele büstü, sağa
A.Y.	: ΜΗΤΡΟΣ [ΘΕΩΝ] [ΠΙ]ΣΣΙΝΕΑ[Σ] Aslan oturur vaziyette, sola; önünde tymphaneum ve her iki yanında dioskur şapkalar; Monogram1 ( ) (Deiotaros)
Tarih	: İÖ 1. yüzyılın sonları
Referans	: SNGvAul. no. 6205; SNG France 3, no. 2563-64

Kat. No	: 2
Env. No	: BMC 18/1 15. 39 gr.
Ö.Y.	: Sur taçlı Kybele Agdistis (Tyche ?) büstü, sağa
A.Y.	: ΜΗΤΡΟΣ ΘΕΩΝ ΠΙΣΣΙΝΕΑΣ Aslan oturur vaziyette, sağa; önünde monogram 2 ( ) ve arkasında monogram 1 ( )
Tarih	: İÖ 1. yüzyılın sonları
Referans	: BMC Galatia, s. 18 no. 1

Kat. No : 3
Env. No : VA 6206
13. 64 gr.
Ö.Y. : Sur taçlı Kybele Agdistis (Tyche ?) büstü, sağa
A.Y. : ΜΗΤΡΟ[Σ] ΘΕΩ[Ν] ΠΙΕΣΣΙΝΕΑΣ
Aslan oturur vaziyette, sağa; önünde monogram 2 (M) ve arkasında monogram 1 (P)

Tarih : İÖ 1. yüzyılın sonları
Referans : SNGvAul no. 6206

ANTONINUS PIUS (İS 138-161)

Kat. No : 4
Env. No : I-B 1900
32 mm; 26,72 gr; ky. 6 (↓)
Ö.Y. : ΑΥΤ(Ο) ΚΑΙ ΑΔΡΙΑΝΤΩΝΕΙΝΩ ΕΥΧΕ
Antoninus Pius'un defne taçlı başı, sağa
A.Y. : ΓΑΛ ΤΟΛΙΣ ΠΙΕΣΣΙΝΟΥΝΤΙΩΝ
Herakles ayakta, sağa; başının üstünde ve omuzlarında aslan postu, boğa başlı sopasına dayanmakta, sağa; kalçasını sola yaslamış; sağ bacağı arkasında sadak

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : I-B 1900; BMC 19/8

Kat. No : 5
Env. No : BMC 19 /8
33 mm; 26. 91 gr; ky. 6 (↓)
Ö.Y. : ΑΥΤΟΚΑΙΑΔΡΙΑΝ ΤΩΝΕΙΝΩΕΥΧΕ
Antoninus Pius'un defne taçlı başı, sağa
A.Y. : ΓΑΛΤΟΛΙΧΙΕΙΣΣΙΝΟΥΝΤΙΩΝ
Herakles ayakta, sağa; başının üstünde ve omuzlarında aslan postu, boğa başlı sopasına dayanmakta, sağa; kalçasını sola yaslamış; sağ bacağı arkasında sadak

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : BMC *Galatia*, s. 19 no. 8

Kat. No : 6

Env. No : P 211

22.96 gr.

Ö.Y. : ΑΥΤ ΚΑΙΑΔΡΑΙ ΑΝ[ΤΩΝΕΙΝΩΕΥΣ]Ε

Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa

A.Y. : ΓΑΛ. ΤΟΛΙΣ. ΠΕΚΚΙΝΟΥΝ ΤΙΩΝ

Herakles ayakta, sağa; başının üstünde ve omuzlarında aslan postu, boğa başlı sopasına dayanmakta, sağa; kalçasını sola yaslamış; sağ bacağı arkasında sadak

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : SNG *France* 3, no. 2577

Kat. No : 7

Env. No : Ö 2750

33 mm; 25,05 gr; ky. 6 (↓)

Ö.Y. : ΑΥΤΟ ΚΑΙΑΔΡΑΙ ΑΝ ΤΩΝΕΙΝ ΕΥΣΕ

Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa

A.Y. : ΓΑΛ. ΤΟΛΙΣ. ΠΕΚΚΙΝΟΥΝ ΤΙΩΝ

Kybele taht üzerinde oturur, sola; ileriye doğru uzattığı sağ elinde phiale, sol yanında asa; ayaklarının yanında oturan aslan

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : SNG Österreich 2750

Kat. No : 8

Env. No : P 212

12.22 gr

Ö.Y. : ΑΥΤΟ ΚΑΙΑΔΡΑΙ ΑΝΤΩΝΝΕΙΝΟ[Σ]

Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa

A.Y. : ΓΑΛ. ΤΟΛΙΣ. ΠΕΚΚΙΝΟΥΝ ΤΙΩΝ

Tanrı Men ayakta cepheden, baş sola; omzunda boynuz-hilal var; sağ elinde omphalos sol elinde asa tutmakta; sağ bacağının önünde sunak var.

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : Wadd. no. 6655; SNG France 3, no. 2578

Kat. No : 9
Env. No : AMM 101-141/ 9-09
25 mm; 11,94 gr; ky. 6 (↓)
Ö.Y. : A. Y. T. O. KAI. AAPI ANTWNNEINWEYCE
Antoninus Pius'un defne taçlı başı, sağa
A.Y. : ΓΑΑ. ΤΟΛΙC. ΠΙΕCΙΝΟYΝ ΤΙWΝ
Tanrı Men ayakta cepheden, baş sola; omzunda boynuz-hilal; sağ elinde omphalos, sol elinde asa; sağ bacağıının önünde sunak
Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : SNG France 3, no. 2578

Kat. No : 10
Env. No : P 215
6. 72 gr
Ö.Y. : AV KA AΔ P ANTW EV CE
Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa
A.Y. : ΓΑΑ. ΤΟ[ΛΙ]C. ΠΙΕCΙΝ
Nehir Tanrısı Sangarius (Sakarya) sola uzanmış; sağ elinde kamış; içinden su akan bir kaba (su ibriğine) yaslanmakta.
Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : Wadd. no. 6657; SNG France 3, no. 2579

Kat. No : 11
Env. No : BMC 19 /9

20 mm; 6. 38 gr; ky. 7 (✓)

Ö.Y. : AV. ΚΑΑΔΡ ΑΝΤΩΕΥC Ε
Antoninus Pius'un defne taçlı başı, sağa

A.Y. : ΓΑΛ. ΤΟ. Π ΕCСIN
Nehir Tanrısı Sangarius (Sakarya) sola uzanmış; sağ elinde kamış; içinden su akan bir kaba (su ibriğine) yaslanmakta

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : BMC *Galatia*, s. 19 no. 9

Kat. No :12

Env. No : Leake 7990

20 mm; 6,33 gr; ky. 6 (↓)

Ö.Y. : AY KA ΑΔΡ[Ι] ΑΝΤΩ ΕΥΣΕ
Antoninus Pius'un defne taçlı başı, sağa

A.Y. : ΓΑΛ ΤΟ ΠΕCСIN;
Nehir Tanrısı Sangarius (Sakarya) sola uzanmış; sağ elinde kamış; içinden su akan bir kaba (su ibriğine) yaslanmakta

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : BMC *Galatia*, 19/9; C SNG 5396; Leake 7990, Ek. s.79.8; Imhoof-Blumer 1900

Kat. No : 13

Env. No : VA 6211

6. 05 gr

Ö.Y. : AV KA ΑΔΡ[Ι] ΕΥΣΕ
Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa

A.Y. : ΓΑΛ. ΤΟ ΠΕCСIN
Nehir Tanrısı Sangarius (Sakarya) sola uzanmış; sağ elinde kamış; içinden su akan bir kaba (su ibriğine) yaslanmakta

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : SNGvAul, no. 6211

Kat. No : 14

Env. No : C 5396

20 mm; 5,71 gr; ky. 6 (↓)

Ö.Y. : ΑΥ ΚΑ ΑΔΡ[Ι] ΑΝΤΩ ΕΥΣΕ

Antoninus Pius'un defne taçlı başı, sağa

A.Y. : ΓΑΛ ΤΟ ΠΕCCIN

Nehir Tanrısı Sangarius (Sakarya) sola uzanmış; sağ elinde kamış; içinden su akan bir kaba (su ibriğine) yaslanmakta

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : BMC *Galatia* 19/9; C SNG 5396; Leake 7990, Suppl. p.79.8;V 36381

Kat. No : 15

Env. No : AMM 1411-1

32 mm; 26.57 gr; ky. 6 (↓)

Ö.Y. : ΑΥΤΟΚΑΙΑΔΡΙ ΑΝΤΩΝΝΕΙΝΩΕΥCΕ

Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa

A.Y. : ΓΑΛ. ΤΟΛΙC. ΠΕCCΙΝΟΥΝ ΤΙΩΝ

Tyche taht üzerinde, sola; başında polos, sağ elinde gemi dümeni, sol elinde bereket boynuzu ve ayakları altında Nehir Tanrısı Sangarius (Sakarya), sola

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : SNGvAul, no. 6210; Arslan 2006, no. 12

Kat. No : 16

Env. No : VA 6210

31 mm; 25. 16 gr ; ky. 7 (↙)

Ö.Y. : ΑΥΤΟ ΚΑΙ ΑΔΡΙ ΑΝΤΩΝΕΙΝΩ ΕΥCΕ

A.Y. : Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa
: ΓΑΑ. ΤΟΛΙC (= ΓΑΛΑΤΟΝ ΤΟΛΙΣΤΟΒΟΛΙΟΝ)
ΠΙΕCΙΝΟΥΝ ΤΙΩΝ
Tyche taht üzerinde, sola; başında polos, sağ elinde gemi dümeni, sol elinde bereket boynuzu
ve ayakları altında Nehir Tanrısı Sangarius (Sakarya), sola
Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : SNGvAul, no. 6210; Arslan 2006, no. 12

Kat. No :17
Env. No : AMM 90-51/48-90

32 mm; 24. 00 gr; ky. 8 (✓)

Ö.Y. : ΑΥΤΟΚΑΙΑΔΡΑΝ ΤΩΝΝΕΙΝΩΕΥCΕ
Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa

A.Y. : ΓΑΑ. ΤΟΛΙC. ΠΙΕCΙΝΟΥΝ ΤΙΩΝ
Tyche taht üzerinde, sola; başında polos, sağ elinde gemi dümeni, sol elinde bereket boynuzu
ve ayakları altında Nehir Tanrısı Sangarius (Sakarya), sola

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : SNGvAul, no. 6210; Arslan 2006, no. 13

Kat. No : 18
Env. No : B 19766

32 mm; 19,50 gr ; ky. 6 (↓)

Ö.Y. : ΑΥΤΟΚΑΙΑΔΡΑΝ ΤΩΝΝΕΙΝΩΕΥCΕ
Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa

A.Y. : ΓΑΑ. ΤΟΛΙC. ΠΙΕCΙΝΟΥΝ ΤΙΩΝ
Tyche taht üzerinde, sola; başında polos, sağ elinde gemi dümeni, sol elinde bereket boynuzu
ve ayakları altında Nehir Tanrısı Sangarius (Sakarya), sola

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : SNGvAul, no. 6210; B 19766; Arslan 2006, no. 12

Kat. No : 19
Env. No : F 2580
5. 57 gr
Ö.Y. : AV KA AΔ P ANTW EV CE
Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa
A.Y. : [Γ]ΑΑ. ΤΟ ΠΕC [CIN]
Kitharalı Apollon ayakta cepheden, sol elinde lir
Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : Wadd. no. 6658 (2579 ön yüz aynı); SNG France 3, no. 2580.

Kat. No : 20
Env. No : BMC 18 /4

19 mm; 5. 28 gr; ky. 5 (↘)

Ö.Y. : AVKAAΔP ANTWEVC E
Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa
A.Y. : ΓΑΑ. ΤΟ. Π ΕC CİN
Apollon ayakta çıplak, cepheden, baş sağa; sol elinde üçayak üzerinde lir; sağ elinde mızrap
Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : BMC Galatia, s. 18 no. 4

Kat. No : 21
Env. No : BMC 19/5

25 mm; 11. 84 gr; ky. 5 (↘)

Ö.Y. : AVTOKAI AΔPI ANTWN[EINW EV]CE
Antoninus Pius'un defne taçlı başı, sağa
A.Y. : ΓΑΑ. ΤΟΛΙC. ΠΕC CİNΟVNTIWN
Kısa chitonlu Avcı Artemis ayakta, cepheden; baş sola; sağ eliyle omzundaki okluktan ok çekiyor; sol elinde yay
Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : BMC Galatia, s. 19 no. 5

Kat. No : 22
Env. No : BMC 19/6

16 mm; 3. 09 gr; ky. 7 (↙)

Ö.Y. : ΑΥΚΑΙΑΔΡΑ ΝΤΩ ΕΥΣ Ε
Antoninus Pius'un defne taçlı başı sağa

A.Y. : ΓΑΛ ΤΟ ΠΕΚΚΙΝ
Genç Dionysos ayakta cepheden; sağ elini yukarı kaldırmış üzüm salkımı tutmakta; sol yanında panter

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : BMC *Galatia*, s. 19 no. 6

Kat. No : 23
Env. No : BMC 19/7

16 mm; 3. 02 gr; ky. 6 (↓)

Ö.Y. : (ΑΥΚΑΙΑΔΡΑ ΝΤΩ ΕΥΣ Ε)
Antoninus Pius'un defne taçlı başı, sağa

A.Y. : ΓΑΛ ΤΟ ΠΕΚΚΙΝ
Genç Dionysos ayakta cepheden; sağ elini yukarı kaldırmış üzüm salkımı tutmakta; sol yanında panter

Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)

Referans : BMC *Galatia*, s. 19 no. 7

Kat. No : 24
Env. No : P 213

3. 42 gr

Ö.Y. : ΑΥ ΚΑ ΑΔ Ρ ΑΝΤΩ ΕΥ Σ Ε

Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa
A.Y. : ΓΑΛ. ΤΟ ΠΙΕCCIN
Dionysos ayakta cepheden; sağ elini yukarı kaldırmış üzüm salkımı
tutmakta; sol yanında panter
Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : Wadd. no. 6656; SNG France 3, no. 2581

Kat. No : 25
Env. No : VA 8725
6. 05 gr
Ö.Y. : AV KA AΔP EVΣE
Antoninus Pius'un defne taçlı büstü, sağa
A.Y. : ΓΑΛ. ΤΟ ΠΙΕCCIN
Kanatları açık kartal cepheden, başı sola
Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : SNGvAul, no. 8725

Kat. No : 26
Env. No : Fox 1853
16 mm; 2. 90 gr; ky. 6 (↓)
Ö.Y. : AY KAI AΔP ANTΩ EYΣE
Antoninus Pius'un defne taçlı başı sağa
A.Y. : ΓΑΛ ΤΟΠΙΕCCIN
Kanatları açık kartal cepheden, başı sola
Tarih : Antoninus Pius (İS 138-161)
Referans : C. R. Fox 1853; SNGvAul 8725; Mionnet IV,392, no.110.

MARCUS AURELIUS (İS 161-180)

Kat. No : 27
Env. No : P 216

11. 04 gr.
Ö.Y. : AVPHΛIOC KAICAP
Genç M. Aurelius'un taçsız başı, sağa
A.Y. : ΓΑΛ ΤΟΛΙC ΠΕCCΙΝΟVΝ ΤΙΩΝ
Avcı Artemis ayakta, cepheden; sağ eliyle sadağından ok çekiyor
Tarih : Marcus Aurelius (İS 161-180)
Referans : SNG France 3, no. 2582

Kat. No : 28
Env. No : V 34257
26 mm; 11,40 gr; ky. 6 (↓)
Ö.Y. : AVPHΛIOC KAICAP
Genç M. Aurelius'un taçsız başı, sağa
A.Y. : ΓΑΛ ΤΟΛΙC ΠΕCCΙΝΟVΝ ΤΙΩΝ
Avcı Artemis ayakta, cepheden; sağ eliyle sadağından ok çekiyor
Tarih : Marcus Aurelius (İS 161-180)
Referans : V 34257; SNG France 3, no. 2582; B 1914/722;
Prowe III, no. 2374.

Kat. No : 29
Env. No : BMC 19/10
26 mm; 12. 77 gr; ky. 6 (↓)
Ö.Y. : AVPHΛIOC KAICAP
Genç M. Aurelius'un taçsız başı, sağa
A.Y. : ΓΑΛΤΟΛΙCΠΕCCΝΟYΝΤΙΩΝ
Hermes ayakta, cepheden baş sola; sağ elinde para kesesi, sol elinde caduceus
Tarih : Marcus Aurelius (İS 161-180)
Referans : BMC Galatia, s. 19 no. 10.

Kat. No : 30
Env. No : P 217

25 mm; 11. 87 gr; ky. 8 (✓)

Ö.Y. : AVT K M AVPHΛIOC ANTΩNEINOC.

M. Aurelius'un defne taçlı başı, sağa

A.Y. : CEB TOAIC TOΠECCINOY

Hermes ayakta, cepheden baş sola; sağ elinde para kesesi, sol elinde caduceus

Tarih : Marcus Aurelius (İS 161-180)

Referans : Wadd. no. 6659; SNG France 3, no. 2586

Kat. No : 31

Lev. No. : 6 S. No. 84, 87, 113, 114

Env. No : P 218

9. 15gr

Ö.Y. : AVT K MAVPHΛIOC ANTΩNEINOC

M. Aurelius'un defne taçlı başı sağa.

A.Y. : CEB TOAIC TOΠECCINOY

Hermes ayakta, cepheden baş sola; sağ elinde para kesesi, sol elinde caduceus

Tarih : Marcus Aurelius (İS 161-180)

Referans : Wadd. no. 6659; SNG France 3, no. 2587

Kat. No : 32

Lev. No. : 6 S. No. 84, 87, 113, 114

Env. No : AMM 577-1

25 mm; 8. 64 gr; ky. 9 (←)

Ö.Y. : AYT. K. M. AYPHΛIOC ANTΩNEINOC

M. Aurelius'un defne taçlı, paludamentumlu, zırhlı büstü, sağa

A.Y. : CEB. TOAICTO. ΠECCINOY

Hermes ayakta, cepheden baş sola; sağ elinde para kesesi, sol elinde caduceus

Tarih : Marcus Aurelius (İS 161-180)

Referans : SNG France 3, no. 2586-87; Arslan 2006, no. 17

- Kat. No** : 33
Env. No : AMM 41-1-2006
25 mm; 8. 74 gr; ky. 9 (←)
Ö.Y. : **AYT. M. AYΦAIOC ANTΩNEINOC**
M. Aurelius'un defne taçlı, paludamentumlu, zırlı büstü, sağa
A.Y. : **CEB. TO[AICT]O. ΠECCINOY;**
Hermes ayakta, cepheden baş sola; sağ elinde para kesesi, sol elinde caduceus
Tarih : **Marcus Aurelius (İS 161-180)**
Referans : SNG *France 3*, no. 2586-87; Arslan 2006, no. 45

- Kat. No** : 34
Env. No : AMM 1274-1020 (1938 -1940 AÇK)
25 mm; 7. 62 gr; ky. 6 (↓)
Ö.Y. : **[AYT. K. M. AY]ΦAIOC AN[TΩNEINOC];**
M. Aurelius'un defne taçlı, paludamentumlu, zırlı büstü, sağa
A.Y. : **CEB. TO[AICT]O. ΠECCINOY**
Hermes ayakta, cepheden baş sola; sağ elinde para kesesi, sol elinde caduceus
Tarih : **Marcus Aurelius (İS 161-180)**
Referans : SNG *France 3*, no. 2587; Arslan 2006, no. 18

- Kat. No** :35
Lev. No. : 8 S. No. 84, 88, 113, 114
Env. No : P 219

32 mm; 21,44 gr; ky. 7 (↙)

- Ö.Y.** : **A. V. T. K M AVΦH ANTΩNEINOC**
M. Aurelius'un defne taçlı başı, sağa

A.Y. : **CEB TOΛICTOBO ΠECCIN.**
Dionysos ayakta cepheden, baş sola dönük; sol elinde kantharos, sağ elinde asa
Tarih : **Marcus Aurelius (İS 161-180)**
Referans : SNG *France* 3, no. 2590

Kat. No :36
Env. No : AMM 94-2/ 1-10

23 mm; 7. 41 gr; ky. 7 (✓)

Ö.Y. : [AYT. K. M. AY] PHAIOC ANTΩN [EINOC]

M. Aurelius'un defne taçlı büstü, sağa

A.Y. : **CEB [TOΛICTO] ΠECCI NOYNT IΩN**

Taht üzerinde oturan Zeus, sola; sağ elinde phiale, sol elinde asa; ayaklarının önünde kartal

Tarih : **Marcus Aurelius (İS 161-180)**

Referans : SNG*vAul* no. 6231 ile arka yüz benzer.

LUCIUS VERUS (İS 161-169)

Kat. No : 37

Env. No : Fox 1853

32 mm; 22,33 gr; ky. 6 (↓)

Ö.Y. : **AYT KAI Λ OYKIS OYHPO ΣEB**

Lucius Verus'un defne taçlı başı, sağa

A.Y. : **CEB TOΛICTOBO ΠECCIN OYHN[TIΩN]**

Sağa yürüyen aslanın üzerinde Kybele; başında polos, sağ elinde asa, sol elinde tympaneum

Tarih : **Lucius Verus (İS 161-169)**

Referans : B C. R. Fox 1853

Kat. No :38
Env. No : BMC 21/17

33 mm; 23. 9 gr; ky. 8 (↙)

Ö.Y. : A. YT. KAI. Λ. OY. KIC OYHPOCEB

Lucius Verus'un taşsız büstü, sağa

A.Y. : CEBATOΛICTO BOΠECCINOYNTI

Himationlu Asklepios ayakta, cepheden; baş sola; sağ elinde yılan sarılı asa, sol eli belinde

Tarih : Lucius Verus (İS 161-169)

Referans : BMC *Galatia* s. 21, no. 17; Arslan 2006, no. 23

Kat. No : 39
Env. No : VA 6217

23. 35 gr

Ö.Y. : AYT. KAI Λ OYKIC OYHPO

Lucius Verus'un taşsız büstü, sağa

A.Y. : CEBATOΛICTO BO ΠECCINOYNTIΩN

Himationlu Asklepios ayakta, cepheden; baş sola; sağ elinde yılan sarılı asa, sol eli belinde

Tarih : Lucius Verus (İS 161-169)

Referans : SNGvAul no. 6217

Kat. No : 40
Env. No : P 233

21. 27 gr

Ö.Y. : A. V. T. KAI [KICOYHPO] CE B.

A.Y. : Lucius Verus'un taçsız büstü, sağa
A.Y. : **CEBA TOAICTOBO ΠECCI NOVNTI.**
Himationlu Asklepios ayakta, cepheden; baş sola; sağ elinde yılan sarılı asa, sol eli belinde
Tarih : **Lucius Verus (İS 161-169)**
Referans : SNG *France* 3, no. 2610; Wadd. no. 6665

Kat. No : 41
Env. No : BM 1920,0516. 66

30 mm; 18.7 gr; ky. 8 (↙)

Ö.Y. : [A. Y. T.] KAI. A. OY. KICOYHPOCEB

Lucius Verus'un taçsız büstü, sağa
A.Y. : [CEBATOAIIC] TO BO ΠECCINOYNTI
Başı taçlı Hades-Serapis, taht üzerinde oturur, sola; modius ve himation giymiş, sol kolunu asasının üzerine yaslar; sağ kolunu ayaklarının altındaki kerberosun üzerine uzatıyor
Tarih : **Lucius Verus (İS 161-169)**
Referans : BMC *Galatia* s. 21, no. 20 ile arka yüz benzer

SEPTIMIUS SEVERUS (İS 193-211)

Kat. No : 42
Env. No : LK 1687
14.16 gr

Ö.Y. : AYKACEΠTI CEOYHPOII
Septimius Severus'un defne taçlı başı, sola

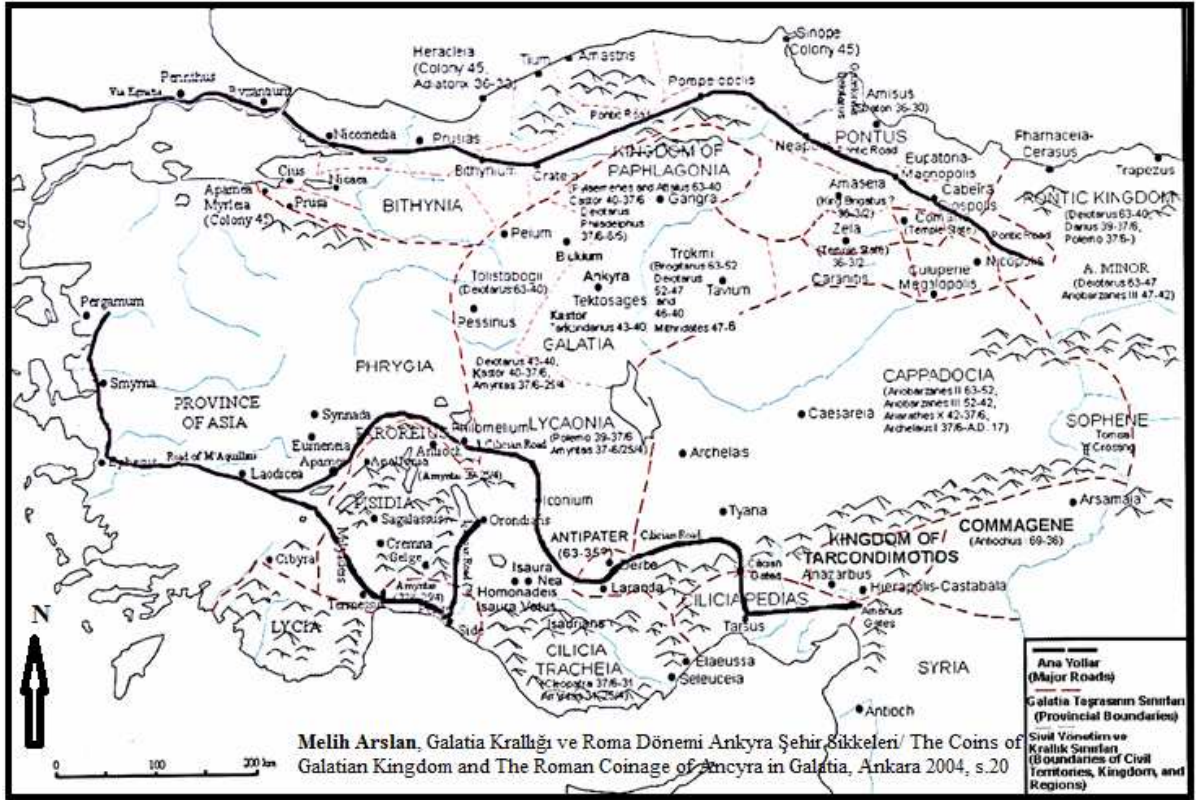
A.Y. : ΓΑΛ. ΤΟΛ. ΠECCINOYN TIΩN
Tyche ayakta, cepheden; baş sola; başında kalathos, sağ elinde gemi dümeni, sol elinde bereket boynuzu

Tarih : **Septimius Severus (İS 193-211)**
Referans : Lindgren-Kovacs I, no. 1687

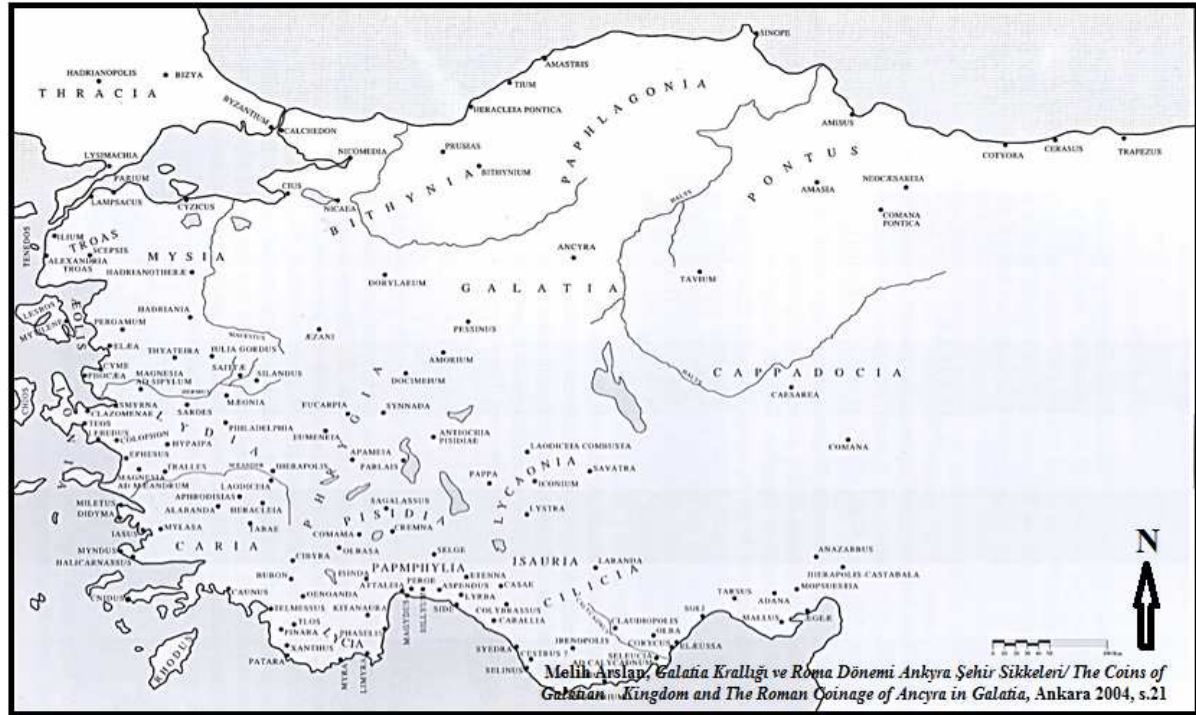

KAYNAKÇA
AKURGAL, Ekrem (2014). *Anadolu Kültür Tarihi*, Ankara: Phoenix Yayınevi.

- ARSLAN, Melih (2004). *Galatia Krallığı ve Roma Dönemi Ankyra Şehir Sikkeleri/ The Coins of Galatian Kingdom and The Roman Coinage of Ancyra in Galatia*, Birinci Basım, Ankara: Ankara Ticaret Odası Yayını.
- ARSLAN, Melih (2006). "Pessinus ve Tavium Sikkeleri", *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2005 Yılı*, AMMY, Ankara, s.125-184.
- ARSLAN, Murat (2000). *Antikçağ Anadolu'sunun Savaşçı Kavmi: Galatlar*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- ATLAN, Sabahat. (1970). *Roma Tarihinin Anahatları, I.Kısım, Cumhuriyet Dönemi*, İstanbul: İÜEF Yayınları.
- AYDIN, Suavi -EMİROĞLU, Kudret -TÜRKOĞLU, Ömer -ÖZSOY, Ergi Deniz (2005). *Küçük Asya'nın Bin Yüzü: Ankara*, Ankara: Dost Kitabevi Yayınevi.
- BAZ, Ferit (2012). "Galatia Eyaletinin Roma Devlet Teşkilatı İçerisindeki Yönetimine İlişkin Gözlemler" *Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildiriler*, (Ed. Yılmaz Kurt) 25-26 Ekim 2011, 2.cilt, Ankara: AÜDTCF Tarih Bölümü Yayınları.
- BEAN, George E. (1979) *Turkey's Southern Shore*, İkinci Baskı, London: Ernest Benn Press.
- BOYANA, Hülya (2012). "Antik Dönemde Ankara Tanrıları ve Kültleri" *Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildiriler*, (Ed: Yılmaz Kurt), 25-26 Ekim 2011, 1.cilt, Ankara: AÜDTCF Tarih Bölümü Yayınları.
- CAESAR, Gaius Iulius (2006). *Gallia Savaşı*, (I. Basım), (Çev.: Furkan Akderin), İstanbul: Alfa Yayınları.
- CLAERHOUT Inge. - DEVREKER, John (2008). *Pessinus: Ana Tanrıça'nın Kutsal Kenti*, (Çev.: Betül Avunç), İstanbul: Homer Kitabevi.
- COOK, Stanley Arthur - ADCOCK, Frank E. - CHARLESWORTH, Martin Percival (1966). *The Cambridge ancient history. [electronic resource] Volume X, The Augustan Empire 44 B.C.-A.C. 70*, London: Cambridge University Press.
- COŞKUN, Altay (2010). "Der Ankyraner Kaiserkult und die Transformation galatischer und phrygisch-galatischer Identitäten in Zentralanatolien im Spiegel der Münzquellen" (The Emperor Cult of Ancyra and the Transformation of Galatian and Phrygio-Galatian Identities in Central Anatolia According to the Numismatic Evidence). In: A.C./Heinz Heinen/Stefan Pfeiffer (eds.): *Repräsentation von Identität und Zugehörigkeit im Osten der griechisch-römischen Welt*, Frankfurt/M. s.173-211.
- COŞKUN, Altay (2013). *Belonging and Isolation in Central Anatolia: The Galatians in the Graeco-Roman World*, (Ed.: Sheila L. Ager and Riemer A. Faber) University of Toronto Press, Canada, s: 73-95.
- ELLİS, Peter Berresford. (1990). *The Celtic Empire: The First Millennium of Celtic History, c.1000 BC -541 AD*, London: Carolina Academic Press.
- EYİCE, Semavi (1969). *Galata ve Galata Kulesi/ Galata and Its Tower*, İstanbul: TTK Yayınevi.
- GÜNALTAI, Şemsettin (1951). *Yakın Şark IV: I. Bölüm, Perslerden Romalılara kadar; Selevkoslar, Nabitler, Galatlar, Bitinya ve Bergama Krallıkları*, Ankara, TTK Yayınları.
- GÜVEN, Suna (2001). "Bir Roma Eyaletinin Evrim Sürecinde Galatia ve Ancyra" *Tarih İçinde Ankara II*, (Derleyen, Yıldırım Yavuz), Ankara: Ankaralılar Vakfı Yayınları.
- HATT, Jean -Jasques, 1970. *Celtes et Gallo-Romains*, Series Archaeologia Mundi Geneva, Paris: Munich: Nagel Press,
- HİNDİS, Kathryn, Joyce Stanton (Ed.) (2010). *Ancient Celts*, Malaysia: Michael Nilson Publisher.
- JACOBY, Felix (1924-1958). *Die Fragmente der Griechischen Historiker*, I-III C, Berlin: Leiden, Brill.
- JONES, Arnold Hugh Martin (1964). *The Later Roman Empire 284-602: A Social Economic and Administrative Survey*, Volume II, Oxford: University of Oklahoma Press.
- KADIOĞLU, Musa -GÖRKAY, Kutalmış - Mitchell, Stephen (2011). *Roman Ancyra/Roma Döneminde Ankara*, İstanbul: YKY.
- KAYA, Mehmet Ali (2012). "Keltlerin Anadolu'ya Göçü: Göç Nedenleri, Yolları ve İlk On Yıl", *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı* 10, Güz Sayı: 13, s.1-16.
- KEALHOFER, Lisa, *The Archaeology of Midas and The Phrygians: Recent Work At Gordion*, Philadelphia 2005: University of Pennsylvania Museum of Archaeology and Anthropology Press.
- LEQUENNE, Fernand (1999). *Galat'lar*, (Çev.: Suzan Albek) Ankara: TTK Basımevi.
- LEVİCK, Barbara (1967). *Roman Colonies in southern Asia Minor*, Oxford: Clarendon Press.
- LİVİUS Titus (1994). *Roma Tarihi: Şehrin Kuruluşundan İtibaren, (Ab Urbe Condita)* (Çev.: Dr. Sebahat Şenpark), İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- LLOYD, Seton (1997). *Türkiye'nin Tarihi: Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygurlukları*, (Çeviren Prof. Dr. Ender Varinlioğlu) Ankara: Tübitak Yayını.
- MAGİE, David (1950). *Roman Rule in Asia Minor to the end of Third Century after Christ I-II*, Princeton: Princeton University Press.
- ROSTOVITZ, Michael Ivanovitch (1941). *The social & Economic History of the Hellenistic World*, Volume I, Clarendon Press, Oxford.
- SEVİN, Veli (2003). *Eski Anadolu ve Trakya: Başlangıçtan Pers Egemenliğine Kadar*, Ankara: İletişim Yayınları.
- STEAD, Ian Mathieson - Youngs, Susan (1996). *Celts*, Londra: British Museum Press.
- STEPHEN, Mitchell (1993). *Anatolia Land, Man and Gods in Asia Minor I-II*, New York: Clarendon Press, Oxford.
- STRABON, (2000). *Geographika: Antik Anadolu Coğrafyası*, Kitap XII-XIII-XIV, (Çev.: Prof.Dr. Adnan Pekman), Dördüncü Baskı, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- TAYLOR, Dereen (2010). *Celts*, New York: The Rosen Publishing Group.
- TEKİN, Oğuz (2012). *Eski Yunan ve Roma Tarihine Giriş*, İletişim Yayınları, 7. Baskı İstanbul.
- WITHERINGTON III, Ben (2004). *New York: Grace in Galatia*, Cromwell Press.
- YALÇINKAYA, Işın - ÇAPAR, Ömer - ERDEM, İlhan - ERGENÇ, Özer - BAŞ, Hülya - T. ERDEMİR, Tuğba- UYAR, Mustafa - KEÇİŞ, Murat (2009). *Taş Devrinden Cumhuriyete* Ankara, Ankara: Ayrıntı Basımevi.
- YILDIZTURAN, Melek (2011). *Uygurluklar Yolculuğunda Ankara: Geçmişten Geleceğe Türkiyede Müzecilik IV*, Bir Açık Hava Müzesi: Ankara ve Çevresi, Sempozyum 20-21 Mayıs 2010, Ankara: VEKAM Yayınları.
- YONAH, Michael Avi, - Sbatzman, İsrail (Ed.) (1975). *Illustrated Encyclopedia Of The Classical World*, New York: Harper and Row Publisher.

Harita 1. İ.Ö. 1. Yüzyılda Anadolu'nun Krallıkları ve Roma Taşrasının Sınırları

Harita 2. Küçük Asya ve Trakya'da Sikke Basan Kentler